

p o e t i k

udgives af "Poetik. Selskab for Æstetik og Litteraturvidenskab"

Redaktion:

Per Aage Brandt, Hans Siggaard Jensen, Søren Kjørup, Peter Madsen, Niels Erik Wille (ansvarshavende).

Redaktionens adresse: Tagensvej 52, vær. 624, 2200 Kbh. N.

Poetik udgives i kommission hos:

Akademisk Forlag, St. Kannikestræde 8, 1169 Kbh. K.

Poetik udkommer i serier a 4 numre.

Abonnement for serie II kr. 40,—

Pris i løssalg kr. 15,—.

i n d h o l d:

Redaktionelle bemærkninger	3
<i>Irene Iversen</i> : Grundlaget for en litteratursosiologi	5
<i>Peter Brask</i> : Om logiske konstruktions-forskelle mellem "talesprog" og "skriftsprog" — et metode-exempel	19
<i>Christian Kock</i> : Literaritet	32
<i>Knud Wentzel</i> : Da subjektivt og objektivt blev adskilt Om naturalismen og fortolkningen af J.P. Jacobsen's "Mogens"	48
<i>Finn Hauberg Mortensen</i> : Sproglige og fortælletekniske iagttagelser i Herman Bang's novelle "Irene Holm"	54
MÅLSÆTNINGSDEBAT	84
<i>Steen Jansen, Hugh Rodwell</i>	
LITTERATURNOTER	93
<i>ved Per Aage Brandt, Chr. Lock.</i>	

ved Per Aage Brandt, Chr. Kock.

Hvad vi skrev om formålet med "poetik" i det første nummer står stadig ved magt:

"poetiks" udgangspunkt og område er *litteraturvidenskaben*. Da hverken dens mål, dens grundlag eller dens forhold til de andre videnskaber, specielt de humanistiske, er særlig klare, bliver en væsentlig opgave at diskutere disse problemer, blandt andet i lyset af andre videnskabers problematik (f.eks. strukturel lingvistik, sprogfilosofi, psykologi, sociologi) og af den almindelige erkendelsesteori.

Det er en fejltagelse at tro, at løsningen af disse spørgsmål er en absolut nødvendig forudsætning for konkret forskning, ligesom det er en fejltagelse at tro, at teoretisk debat er overflødig. Da det netop ofte kan være frugtbart at stille teoretiske problemer i forbindelse med et konkret emne, vil "poetik" søge en ligevægt mellem teori og praksis, dog således at det praktiske bør rumme et teoretisk perspektiv.

Den antydede fundamentale problematik angår ofte også de andre kunstvidenskaber og de humanistiske discipliner; derfor vil artikler om disse emner naturligt komme ind i billedet.

Den første serie har opfyldt nogle af vore ønsker og intentioner. Tidsskriftet har påpeget og debatteret en række principielle problemer, hvoraf litteraturvidenskabens forhold til den strukturelle lingvistik nok har været det mest iøjnefaldende. Dette spørgsmål er naturligvis ikke det eneste, vi ønsker at tage op, men der er måske grund til at gøre opmærksom på, hvor stor en rolle netop det spiller også i andre landes litteraturvidenskabelige debat, — i USA og Tyskland (hvor nu et tidsskrift med navnet "poetika" er kommet til) og særligt i Frankrig og i Sovjetunionen, hvor de formelt-strukturelle synsmåder har et af deres vigtigste udgangspunkter. Det er da bl.a. også netop i denne sammenhæng "poetik" bør ses: den litteraturvidenskabelige debat bør ikke søge at forskanse sig i en hjemlig tradition, men må tværtimod søge et interessefællesskab på tværs af sådanne traditioner.

Men som den allerede udsendte serie og også dette nummer viser det, er det ikke hensigten at begrænse sigtet til problemerne omkring strukturel poetik. Vi har også lagt op til en generel målsætningsdebat for litteraturvidenskaben, vi har diskuteret kvantitative metoders anvendelse, har mere specielt præsenteret artikler om romanteori og tager i dette nummer spørgsmålet om den sociologisk orienterede litteraturvidenskab op, ligesom vi håber i denne serie at kunne bringe mere erkendelsesteoretiske oplæg til en generel debat om problemer som æstetisk argumentation og begrebsdannelse. Og vi håber, at enhver præsentation af ny sider af vort emne vil kunne følges op både af andre og af diskussionsindlæg.

Hidtil har redaktionens bidrag optaget en temmelig stor del af pladsen. Det er ikke hensigten, at det skal fortsætte. Ikke fordi vi ikke ønsker at præge "poetik" - dets berettigelse ligger bl.a. i, at der er en linie - men dels vil vi gerne have flere med, dels vil vi gerne bringe bidrag, som ligger udenfor vor normale linie. Det er jo ikke nogen hemmelighed, at tidsskriftet har mødt modstand; mange har erklæret deres modvilje, men vi har ingen principielle diskussionsindlæg set. Det ville være nyttigt at få en debat i gang, ikke blot som hidtil indenfor rammerne af "poetiks" principielle stilling, men også om denne. Og vi vil i det hele taget gerne i højere grad have læserne til at præge tidsskriftet.

På det mere praktiske plan er det til dels lykkedes at nå, hvad vi har ønsket: "poetik" er blevet et forum for opgaver, der er udarbejdet i forbindelse med universitetsøvelser. Dette stof må meget gerne tage til i omfang, - det er et af tidsskriftets vigtigste formål at skabe et forum for disse arbejder.

Det skandinaviske samarbejde er det endnu ikke lykkedes at etablere i tilstrækkeligt omfang, men vi kan da i denne serie allerede annoncere et bidrag fra Norge og et fra Sverige. Beklageligvis er "poetik" ikke trængt særlig langt ind hverken i Sverige eller Norge, men det håber vi kan afhjælpes nu, da vi er blevet tilknyttet Akademisk Forlag. Det forekommer ganske utilfredsstillende, at de skandinaviske lande fører hver sin litteraturvidenskabelige debat. En vis tankeudveksling sker der naturligvis, men der er langt igen for mulighederne er udnyttet blot nogenlunde i den grad, de kunne udnyttes. Et tidsskrift, hvor artikler kan komme frem nogle få måneder efter, at de er skrevet, må være et godt middel i denne sammenhæng.

red.

GRUNNLAGET FOR EN LITTERATURSOSIOLOGI.

Af Irene Iversen

Jeg skal i denne artikkelen forsøke å skissere opp noen av hovedpremissene for en sosiologisk litteraturanalyse, og muligen grunnlaget for å vurdere om litteratursosiologien må bli en hjelpevitenskap for den "virkelige", "rene" litteraturvitenskapen, eller kan være adekvat vitenskap om litteraturen i det hele.

Den litteratursosiologiske metoden er blitt meget aktuell i det siste, vi kan se det på nye utgaver og oversettelser av verkene til den ungarske filosofen Georg Lukacs, og interessen for den rumensk-franske kritikeren Lucien Goldmann, på en gang regnet for fransk ny-kritiker, marxist og strukturalist, (men genetisk-strukturalist). Det finnes andre litteratur-sosiologiske forsøk enn de som representeres av Lukacs og Goldmann, men jeg skal holde meg til disse to og bare henvise til en artikkel av Jacques Leenhardt om de forskjellige retninger, (god bibliografi), for dem som skulle være interessert. (Se 11).

Når en kan behandle Georg Lukacs og Goldmann under ett, så henger dette selvsagt sammen med at de begge er marxister og står på et felles filosofisk grunnlag. Men de tar f.eks. begge avstand fra andre marxistiske litteraturkritikere som Mehring og Plekhanov på viktige punkter, så dette er ikke tilstrekkelig grunn. Hovedsakelig finner vi knutepunktet mellom de to i Lukacs ungdomsverk, "Historie og klassebevissthet", som kom ut på tysk i 1923. Før dette hadde Lukacs arbeidet med estetiske problem i verk som også er meget kjente: "Die Seele und die Formen" og "Die Theorie des Romans", samt et verk om det moderne drama gitt ut på ungarsk, men "Historie og klassebevissthet" markerer overgangen til et marxistisk syn, og han kritiserer der de filosofiske retningene som hadde preget hans tidligere arbeider: kantianismen og hegelianismen. Goldmann har hentet hovedtankene bak sin metode i dette siste verket, men også i de to første finner han vesentlige begrep, som han bruker i sin sosiologiske litteraturbetragtning.

Det er mulig, at jeg i denne framstillingen kan komme til å vurdere Lukacs' verk fra 1923 ut fra den tolkningen Goldmann gir (bl.a. på sine forelesninger i Paris siste vinter), "Litteratursosiologi" blir da i det følgende syntesen "Lukacs t.o.m. Historie og klassebevissthet + Goldmanns genetiske strukturalisme".

Lukacs' omfattende produksjon etter 1923 vil Goldmann ikke uttale sig om, selv om han sikkert må kjenne det. Jeg skal ikke våge meg inn på noen vurdering av de forandringer i hans metode som ganske sikkert er å finne der.

Goldmann regnes altså med til den meget heterogene franske nykritik, og dermed faller det naturlig å konfrontere den sosiologiske betraktningssmåten som han anlegger f.eks. på Pascal og Racine, med andre tendenser i Frankrike idag. Jeg kommer til å ta opp ulikhetene mellom Goldmann og kritikere som